

Науковий збірник «ВЕЛИКА ВОЛИНЬ»
Праці Житомирського науково-краєзнавчого
товариства дослідників Волині
Видається в Житомирі з 1902 року

Випуск 48

Житомирська обласна державна адміністрація
Національна спілка краєзнавців України
Управління культури Житомирської облдержадміністрації
Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині
Обласна бібліотека для дітей Житомирської обласної ради
Житомирський обласний краєзнавчий музей

Бібліотеки у збереженні культурної спадщини

Матеріали
Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції,
присвяченої 75-й річниці
Обласної бібліотеки для дітей
Житомирської обласної ради
(26 вересня 2013 року, м. Житомир)

Житомир
Видавець Марина Косенко
2013

УДК 02:008}(477.82)(082)
ББК 78.34(4Укр-4Жит)я431
Б59

Б59 Бібліотеки у збереженні культурної спадщини : Матеріали всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (26 вересня 2013 року, м.Житомир)/ Голов. ред. М. Ю. Костриця. — Житомир: Вид. М. Косенко, 2013. — 432 с: іл. — (Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Вип. 48).

ISSN 2220-2544 (Науковий збірник «Велика Волинь»)

Черговий випуск містить матеріали всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Бібліотеки у збереженні культурної спадщини».

Висвітлюються актуальні проблеми і перспективи розвитку бібліотечної справи в Україні, роль дитячих бібліотек у вихованні молоді, загальні питання джерелознавства, історіографії та бібліотечної справи. Окремий розділ присвячений життю і творчості видатних літераторів України, зокрема Великої Волині — Житомирщини.

Матеріали збірника розглядають також загальні питання краєзнавства України. Розрахований на науковців, освітян, студентів, краєзнавців, широке коло читачів.

УДК 02:008}(477.82)(082)
ББК 7834(4Укр-4Жит)я431

Головний редактор **М. Ю. Костриця**, доктор географічних наук, професор.

Редакційна колегія:

Баженів Л. В., доктор історичних наук, професор.

Бендик О. О., доктор географічних наук, професор.

Білоус П. В., доктор філологічних наук, професор.

Войцехівська І. Н., доктор історичних наук, професор.

Врублевський В. М.

Грузька Л. П. (заступник головного редактора).

Денисюк Г. І., доктор географічних наук, професор.

Дмитрієнко М. Г., доктор історичних наук, старший науковий співробітник.

Доценко А. І., доктор географічних наук, професор

Єршов В. О., доктор філологічних наук, доцент.

Мишик Ю. А., доктор історичних наук, професор.

Обозний В. В., доктор педагогічних наук, професор.

Савчук В. С., доктор історичних наук, професор.

Скавронський П. С.

Шевченко В. О., доктор географічних наук, професор.

Науковий редактор: **Мишик Ю. А.**, доктор історичних наук, професор.

Рецензенти:

Жилок С. І., доктор історичних наук, професор Національного університету «Острозька академія»;

Шищенко П. Г., доктор географічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, член-кореспондент АПН України, заслужений діяч науки і техніки України.

© 2013, виключне авторське право на матеріалів цього збірника належать їхнім авторам. Відтворення текстів у будь-якому вигляді без згоди авторів не дозволяється.

© 2013, видавець М.Косенко.

Науковий збірник «Велика Волинь» зареєстровано в Centre

ISSN 2220-2544 International de l'ISSN, Париж, Франція.

ЗМІСТ

ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ БІБЛІОТЕЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ - 75

<i>Градовський Ю.</i> ДИТЯЧИЙ СВІТ БІБЛІОТЕКИ — КНИЖКОВИЙ, ТВОРЧИЙ, НЕПОВТОРНИЙ.	3
<i>Пшевлоцька А.</i> ГОЛОВНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ ОБЛАСТІ СВЯТКУЄ ЮВІЛЕЙ.	5
<i>Пономаренко М.</i> КАЗКОВИЙ ХРАМ КНИГИ.	9
<i>Штатська (Гресь) С.</i> МОЯ ДОРОГА ДО БІБЛІОТЕКИ.	11
<i>Рудак М.</i> ПАРТНЕРАМ, КОЛЕГАМ, ДРУЗЬЯМ, ШАНОВНИМ ПРАЦІВНИКАМ ОБЛАСНОЇ ДИТЯЧОЇ БІБЛІОТЕКИ З ПРИВІТАННЯМИ.	12
<i>Корок О., Яковенко Т.</i> ДОРОГА ДО БІБЛІОТЕКИ.	14
<i>Соболевська С.</i> З КНИГОЮ ПО ЖИТТЮ.	16

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА СУЧАСНА ДІЯЛЬНІСТЬ

<i>Лепілка О.</i> ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КРИЗЬ ПРИЗМУ ДЕСЯТИЛІТЬ (1938-2000).	18
<i>Мозгова Л.</i> ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ В ДИТЯЧІЙ БІБЛІОТЕЦІ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЗМІНЮЄТЬСЯ ЕПОХА — ЗМІНЮЄМОСЯ МИ.	34
<i>Журавська Н.</i> НОВІ ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ІЗ СУЧАСНИМ ЧИТАЧЕМ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ WEB 2.0 (На прикладі блогу «Творча стежинка» Житомирської обласної бібліотеки для дітей)...	40
<i>Радченко Е.</i> ДІАПАЗОН СПІВРОБІТНИЦТВА — ШЛЯХ ДО УСПІХУ.	44
<i>Смирнова С.</i> ИННОВАЦИОННЫЕ ФОРМЫ И МЕТОДЫ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ (Из опыта работы молодого библиотекаря на занятиях в читальном зале отдела обслуживания дошкольников и учеников 1-4 классов).	50

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА НА ЖИТОМИРЩИНІ

<i>Пивоваров В.</i> ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ О. ОЛЬЖИЧА— ПРОВІДНИЙ ПРОСВІТНИЦЬКИЙ І КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР МІСТА ТА ОБЛАСТІ.	55
--	----

<i>Пивоваров В.</i> СОЦІОЛОГІЧНІ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ — ОРІЄНТИР ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ, ОСВІТНІХ І КУЛЬТУРНИХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ БІБЛІОТЕКИ (На основі соціологічного дослідження потреб користувачів Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки імені О. Ольжича).	58
--	----

<i>Тарасюк М.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ВІДДІЛУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СИСТЕМИ М. КОРОСТЕНЯ (З досвіду роботи 2010-2012 рр.).	72
--	----

<i>Клименко Т.</i> ВЕБ-САЙТ БІБЛІОТЕКИ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА: ШЛЯХ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ.	78
---	----

ДИТЯЧІ БІБЛІОТЕКИ ЯК ДІЙОВІ ЦЕНТРИ ВИХОВАННЯ

<i>Кузілова Т.</i> НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ.	82
---	----

<i>Данилевич Т.</i> ЩОБ ОБІЗВАЛИСЯ СТРУНИ ДИТЯЧИХ СЕРДЕЦЬ.	89
---	----

<i>Онищук І.</i> НАЙЦІННІШИЙ СКАРБ ДИТИНСТВА (Бердичівська районна бібліотека для дітей як дійовий центр національно-патріотичного виховання молоді)	95
---	----

<i>Петрухіна В.</i> БЕРДИЧІВСЬКА МІСЬКА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ — ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ ВИХОВАННЯ.	100
--	-----

<i>Дусик І.</i> БЕРДИЧІВСЬКА МІСЬКА ДИТЯЧА БІБЛІОТЕКА: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ.	104
--	-----

<i>Федоренко О.</i> ОЛЕВСЬКА РАЙОННА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ ЯК ОСЕРЕДОК ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ.	109
--	-----

<i>Бондар О.</i> З ДОСВІДУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКИЙ РАЙОННИЙ БІБЛІОТЕЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ	113
--	-----

<i>Мартинюк М.</i> З ДОСВІДУ РОБОТИ БЕРДИЧІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ГІМНАЗІЇ № 2.	119
--	-----

<i>Богатирьова Т.</i> МИСТЕЦТВО, В ДУШУ УВІЙДИ (Естетичне виховання читачів-дітей рідного краю засобами мистецтва)	124
--	-----

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ У ВИВЧЕННІ РІДНОГО КРАЮ

<i>Меднова І.</i> БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСІБНИКИ З КРАЄЗНАВСТВА — ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ	
<i>Михальчук Л.</i> КРАЄЗНАВЧІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ	133
<i>Кушнір Т.</i> КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ДЛЯ ДІТЕЙ ОБЛАСТІ: СУЧАСНІ ВИМОГИ, ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ	138
<i>Александров И.</i> ЗНАЧЕНИЕ БИБЛИОТЕКИ В РАБОТЕ КРАЕВЕДА	144
<i>Черненко Л.</i> КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ ...	146

ЛІТЕРАТОРИ УКРАЇНИ, ВОЛИНІ - ЖИТОМИРЩИНИ

<i>Мороз В.</i> ОБРАЗ ДИТИНСТВА В ТВОРЧОСТІ В. Г. КОРОЛЕНКА.....	150
<i>Семенова Н.</i> ВЗАЙМОСВ'ЯЗИ В. Г. КОРОЛЕНКА С ПРЕДСТАВИТЕЛЯМИ УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	152
<i>Петько Т.</i> ІЗ ЛИСТУВАННЯ В. Г. КОРОЛЕНКА З М. ГОРЬКИМ У 1920-1921 РОКАХ	158
<i>Діба А.</i> КВІТКА ДЛЯ ЛАРИСИ КОСАЧ (До історії взаємин Лесі Українки та Климента Квітки)	165
<i>Захарчук І., Палій Н.</i> КВІТИ В ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ	173
<i>Панчук Л.</i> ЛЕСЯ УКРАЇНКА ТА КИРИЛО СТЕПЕНКО: ДВІ ОСОБИСТОСТІ — ДВА ШЕДЕВРИ	179
<i>Тимирязев Е.</i> САША ЧЕРНЫЙ, ИЛИ ВОЛЫНСКИЙ ПЕРИОД ЖИЗНИ АЛЕКСАНДРА ГЛИКБЕРГА	184
<i>Шилова Л.</i> ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ПОЕЗІЇ М. РИЛЬСЬКОГО ДЛЯ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ.....	190

<i>Рева Л.</i> ІВАН СТЕШЕНКО ПРОТИ СЕРГІЯ ЄФРЕМОВА. ТАРАС ШЕВЧЕНКО В КРИТИЦІ: ЗА АРХІВНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМ. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО	198
--	-----

<i>Білявська В.</i> ЄВА ФЕЛІНСЬКА В КУЛЬТУРНО-ГРОМАДСЬКОМУ ПРОСТОРІ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.	207
--	-----

<i>Волкова В.</i> «КАМ'ЯНЕЦЬКИЙ ПЕРІОД» У ТВОРЧІЙ БІОГРАФІЇ Г. О. МАЧТЕТА	212
--	-----

<i>Лукуц Ю.</i> ЧАС УТВЕРДИВ ЇЇ ТВОРИ В НАШОМУ НАРОДІ (До 150-річчя від дня народження видатної української письменниці Ольги Кобилянської)	215
--	-----

<i>Мельник К.</i> ОБРАЗ ВОЛИНІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ. У «ЗАПИСКАХ» М. І. МАМАЄВА	221
---	-----

<i>Климчук А.</i> ОЛЕКСАНДР МАРДКОВИЧ І КАРАЇМСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ	227
--	-----

<i>Вітренко В.</i> МІЙ КРАЮ, СЕРЦЕМ ПРИКИПІВШИ (До 100-літнього ювілею Герберта Генке, відомого етнічного німецького поета із Східної Волині)	233
--	-----

<i>Горева-Слидзюк Е.</i> ВАСИЛЬ ЗЕМЛЯК І ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ	237
--	-----

<i>Лепілікіна О.</i> СУЧАСНІ ПИСЬМЕННИКИ ЖИТОМИРЩИНИ — ДІТЯМ (Огляд літературних творів)	252
--	-----

<i>Синчук В.</i> БЕРДИЧІВ — ОКРАСА ЙОГО ДОЛІ	258
---	-----

<i>Дурава Н., Скавронський П.</i> ВИВЧЕННЯ ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА ПАСІЧНИКА НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (З досвіду роботи в Бердичівському професійному будівельному ліцеї)	264
---	-----

ПОСТАТІ ВЕЛИКОЇ ВОЛИНІ - ЖИТОМИРЩИНИ

<i>Тимочко М.</i> ПРИКЛАД ВІРНОГО СЛУЖІННЯ УКРАЇНІ (До 100-річчя від дня народження Юліана Мовчана)	273
---	-----

<i>Косенко В.</i> ЖИТТЯ ПРИСВЯТИВ ЛЮДЯМ (Пам'яті Володимира Киричанського, 1940-2013)	279
---	-----

<i>Грузьська Л., Костриця М.</i> УКРАЇНА ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЙОМУ РІДНОЮ (До 90-річчя від дня народження Ю. Л. Каповського)	286
---	-----

Володимир ЄРШОВ
(м. Житомир)

ВИДАТНИЙ ОРГАНІЗАТОР ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ЖДПІ ІМ. І. ФРАНКА СЕРГІЙ ТРИФОНОВИЧ РАДЧУК-ПАВЛЕНКО

В історії кожного навчального закладу є особистості, що на десятиліття, а навіть й століття формують його особливі традиції, атмосферу та навіть, висловлюючись словами Шеллінга, — «звук, колір та слово» наукової думки, виховують коло науковців, які несуть його високі заповіді крізь буденну кон'юнктуру, політичні перипетії та економічні негаразди, залишаючи за собою право служити лише їх Величі — науці, освіті та духовності. Сьогодні, озираючись на шлях, який пройшов Інститут філології та журналістики ЖДУ ім. І. Франка після поновлення своєї роботи у 1944 р., та

С. Г. Радчук-Павленко

тридцять років по смерті видатного викладача, педагога й організатора освіти на Житомирщині Сергія Трифоновича Радчука-Павленка (1920-1981), можна з упевненістю сказати, що атмосфера та традиції, закладені видатним вчителем та організатором філологічної думки, живуть і нині та багато в чому визначають характер житомирської філології.

Декан філологічного факультету у 1948—1954, 1956-1964, 1967-1972 рр., завідуючий кафедрою російської та зарубіжної літератури у 1947-1948 та 1971-1981 рр., організатор навчального та виховного процесів, глибокий і тонкий знавець російської літератури та фольклору, лектор, педагог, вчений, відомий громадський і партійний діяч, редактор інститутської багатотиражки (1958-1959) — ось далеко не повний перелік заслуг С. Т. Радчука-Павленка перед культурою і освітою батьківщини. Варто зазначити особливо, що за час його керування кафедрою російської та зарубіжної літератури згуртувався міцний колектив викладачів, що незмінно працює й сьогодні. З його ініціативи на кафедру прийшли тоді молоді, а сьогодні — провідні викладачі університету: доцент Г. Ф. Бондаренко, старший викладач Н. В. Євченко, професор В. О. Єршов, старший викладач З. М. Ржевська, доцент Г. І. Соболевська, професор В. Ф. Шинкарук, професор О. С. Чирков, які й сьогодні викладають фахові філологічні курси, правда, вже на різних кафедрах університету, але в лекціях яких відчутно слово видатного наставника.

Сергій Трифонович був невисоким, дещо повнотілим, завжди зі смаком і бездоганно одягнутим. Темно-синій костюм з пурпурною краваткою, білосніжна сорочка обов'язково з вишуканими запонками, туфлі на модних високих підборах — ілюстрували постулат, що в людині все має бути прекрасним. Зачесане назад темне з сивиною волосся, окуляри в широкій оправі і дивовижної краси чоловічі руки. Хода була величавою, як у людей із блискучим вихованням і вишуканими манерами. Сергій Трифонович дивився на співбесідника, злегка піднявши голову, як дивляться люди невисокого зросту. Звертався до студентів у стилі старих добрих університетських традицій — за прізвищем і з незмінною додачею прийнятого у радянські часи звертання «товариш».

Сергій Трифонович мав феноменальну пам'ять, точно пам'ятав не тільки літературні тексти, історичні факти, повсякденні події, зустрічі, бесіди (він ретельно вів щоденник, доля якого сьогодні, на жаль, невідома), досконало знав не лише імена, по-батькові, прізвища, але й анкетні дані кожного, кожного студента. Все в ньому говорило про прекрасне класичне

виховання і освіти — ось, очевидно, далеко не повний абрис шановного викладача очима студентів.

І лише після смерті Вчителя я дізнався, що Сергій Трифонович народився в Житомирі 30 березня 1920 р. у багатодітній родині залізничника Трифона Йосиповича (1871-1942 рр.) і домогосподарки Наталії Юхимівни (1982 —?), які були неписьменними. Крім нього в сім'ї зростали брати Володимир (1905 р. н.), Сергій (1912-1914), сестри: Раїса (Кравченко, 1916 р. н.), Віра (Мишуніна, 1918 р. н.) та Валентина (Матушева, 1923 р. н.).

Рід Радчуків-Павленків походив з села Симони, де жили його прадіди Йосип Несторович та Текля Єфимівна та народився його батько Трифон Йосипович. У 1902 р. Т. Й. Радчук, який до цього часу встиг відслужити рядовим у 7-му Східно-Сибірському стрілецькому полку, одружився з Наталією Єфимівною Гордаш, й молода родина переїхала у недалеко розташоване село Барашівку (нині Житомирського району). Незабаром родина переїжджає у Житомир, де батько спочатку працював на Подільській залізниці у відділі охорони залізниць Ш-го Інтернаціоналу на станції Житомир, а потім сторожем складу Житомирської заготконтори. Родина у той час проживала на Північній вулиці (тепер Яна Гамарника) у будинку № 59, а на початку 30-х переїхала на вулицю Леваневського (тепер Дмитрівська), де Сергій Трифонович прожив у скромному будиночку № 15, у квартирі № 2, все своє життя.

Перші післяреволюційні голодні й холодні роки пройшли в Житомирі Навчання з 1926 р. у СШ № 20 давалося легко і з бажанням. Прагнення до читання і знань вражали не лише рідних, але й учителів, сусідів та знайомих. Сім'я пишалася талановитою дитиною. Незважаючи на матеріальні труднощі, пов'язані з продовженням освіти, було прийнято рішення після закінчення 9 класу в 1935 р. поступати на третій курс робфаку Житомирського педінституту, що давало можливість отримати середню освіту, а потім продовжити навчання у вузі. У 1936 р., як і мільйони сучасників, він став членом ВЛКСМ.

Після закінчення робфаку Сергій Трифонович поступив на гуманітарний факультет — відділ російської мови та літератури Житомирського учительського інституту. Серед його вчителів були викладачі трагічної долі, серед яких доцент Василь Карпович Омельченко (28.01.1905 — розстріляний 4.11.1937), про якого С. Т. Радчук-Павленко згадував 24 грудня 1956 р.: «Василий Карпович Омельченко — преподаватель украинской литературы, читал фольклор, древнюю литературу, литературу 18 века, литературу 19 и теорию литературы. Лекции он читал добросовестно, его лекции любили студенты, ибо он старался дать в лекции всесторонний анализ произведения, умел хорошо нарисовать портрет писателя. Например, я до сих пор помню, нарисованные им портреты писателей Сквороды, Шевченко, Франко, Кобылянской. Он рассказывал, где они жили, о их связях с народом и, когда я был в Советской Армии

на территории Западной Украины, где жили некоторые из названных писателей, то я прошел по следам, как он нам указывал, Франко и Кобылянской, и я убедился в правоте доводов лектора Омельченко об этих писателях» [1, арк. 266 зв.]. Трагічна доля склалась й у Григорія Мойсейовича Головатого (15.06.1898 — розстріляний 4.11.1937) — випускника Київського університету, лектора української мови. На філологічному факультеті тоді також викладали Є. С. Бражников — російську мову, Є. В. Волотовський — античну літературу, Л. І. Ланда — історію, Ф. О. Шамес — професор, завідував кафедрою, після Великої Вітчизняної війни — старший науковий співробітник Державного літературного музею в Москві; О. М. Попаденко — історик, у майбутньому полковник, викладач ряду Ленінградських вузів. Тоді ще в нашому інституті зберігався дух таких велетнів філологічної науки, як П. Н. Абрамович, В. Я. Гнатюк, М. П. Кудрицький, Є. О. Ненадкевич.

Під час навчання С. Т. Радчук-Павленко виявив незвичайні здібності до педагогічної та наукової роботи. Фотографію найкращих випускників Житомирського вчительського інституту, серед яких був і молодий Сергій Трифонович, розмістила на своїх шпальтах обласна газета «Червоне Полісся» (4 липня 1938 р.). По закінченні вузу в 1938 р. молодий освітянин працював вчителем російської мови та літератури в школі с. Крошня Житомирського району та школі робочої молоді № 1 м. Житомира, одночасно заочно навчаючись на філологічному факультеті (відділ російської мови та літератури) в Київському педінституті ім. М. Горького, який успішно закінчив у січні 1940 р.

30 січня 1940 року Сергій Трифонович був призваний до лав Радянської армії. 30 березня у Львові прийняв військову присягу. Вища освіта визначила характер служби: з лютого 1940 р. по червень трагічного 1941 був замполітруком 126-ї авіабази 69-ї авіабригади Київського особливого військового округу. Брав участь у поході Радянської Армії до Бессарабії та Північної Буковини.

На початку Великої Вітчизняної війни 126-ту авіабригаду було перетворено на 311-й батальйон аеродромного обслуговування, а потім у 24-й район базування, в якому й служив Сергій Трифонович з червня по жовтень 1941 р. Військово-повітряних сил Південно-Західного фронту 3-ї Повітряної Армії, а потім 1-ї Повітряної Армії. У червні 1941 р. командування армією наказало підрозділу, у якому служив С. Т. Радчук-Павленко, перед залишенням Львова виконати підривні роботи на аеродромі Сквиливі. С. Т. Радчук-Павленко також брав активну участь в обороні лінії Остер — Чернігів при переправі через річку Десну. У зв'язку з важкими втратами 7 жовтня 1941 р. 311-й батальйон було розформовано.

С. Т. Радчук-Павленко пройшов тяжкий шлях солдата від самого початку війни — воював на Південно-Західному фронті у 3-й Повітряній армії, далі — Сталінградському, Південно-Східному, Південному, 4-му

Українському. З червня 1944 по листопад 1945 рр. — старшина окремої роти служби земного забезпечення (1-а Повітряна армія спочатку 3-го Білоруського фронту, потім — Барановицького військового округу). А це й участь в обороні Сталінграду, і звільнення Східної Пруссії та взяття Кенігсбергу.

15 травня 1945 р. старшина 5-ї роти земного забезпечення літаководіння С. Т. Радчук-Павленко, який одночасно виконував обов'язки старшого писаря роти, начальника інтендантського постачання роти та строевого старшини, «за чітке та вміле керівництво <...> незалежно від місця знаходження <...>, відсутність своєї постійної бази дислокування <...>, в умовах постійних перегрупувань як самої роти, так і всіх бойових точок <...> під вогнем доставляв все необхідне на точки <...>. За віддану та відмінну роботу у бойових умовах по постачанню і вихованню особового складу» був представлений до найвищої солдатської нагороди — ордену «Червоної зірки». Нагородний лист був підписаний головним штурманом 1-ї Повітряної Армії полковником В. І. Суворовим [2, арк. 463-464.]. Але по завершенні війни, як часто тоді траплялось, нагороду було замінено на медаль «За бойові заслуги». Серед бойових нагород С. Т. Радчука-Павленка є також медаль «За оборону Сталінграда» (посвідчення за номером Г № 17506), якою був нагороджений майбутній освітянин 3 серпня 1943 р., та «За взяття Кенігсбергу», яка була вручена безпосередньому учаснику тих героїчних подій 19 квітня 1949 р.

Бойовий старшина був звільнений у запас у листопаді 1945 р. У військової характеристики того ж року зазначалось: «Здесь необходимо отметить его (С. Т. Радчука-Павленка — В. Є.) серьезность и работоспособность. Будучи перегруженным работой, ему не раз приходилось работать ночами, систематически недосыпая. Но всегда необходимая работа была выполнена в срок, очень четко и аккуратно» [3]. Але на цьому зв'язок С. Т. Радчука-Павленка з армією втрачений не був. 27 лютого 1953 р. йому присвоєно військове звання старшого лейтенанта. 31 липня по 1 вересня 1957 р. пройшов двомісячні збори офіцерів запасу при Ризьких курсах політскладу ВПС за профілем заступника командира роти з політчастини (ВУС — 234). 30 вересня 1959 р. йому було присвоєно звання капітана, 6 вересня 1965 р. — майора, а 31 березня 1972 р. — підполковника запасу.

Історія зберегла унікальну подробицю з військового життя Сергія Трифоновича. Відома українська поетеса Любов Забашта, пишучи про Андрія Малишка, пригадала: «В архіві поета (А. Малишка — В. Є.) зберігся лист, написаний йому колишнім солдатом С. Т. Радчуком-Павленком, який вірш „Україно моя“ проніс через усі fronti. В листі він пише: „Коли почалася Велика Вітчизняна війна, я був на крайній точці західного кордону, під Перемишлем. Потім ми відступали до Чернігова і зайняли оборону на Десні, під Остром, у фронтовому лісі, нам потрапили до рук свіжі газети, серед них була газета „Комуніст“ від 27 серпня 1941 року, в якій я прочитав Ваш вірш „Україно моя“. Ми всі вивчили його тоді напам'ять, повторювали як

клятву перед боєм». Далі боець пише, що пройшов з цим віршем усю війну. Зберігав його біля серця, як найдорожче. У 1951 році, коли поету було призначено Державну премію за збірку „За синім морем“, С. Т. Радчук-Павленко надіслав йому свою дорогу реліквію зі словами вдячності за те, що вірш підіймав воїнів на священний бій з ворогом» [4, с. 56-57]. Бойовий досвід, фундаментальне знання літературного процесу часів війни, безпосереднім свідком та учасником якої був Сергій Трифонович, у майбутньому сприяли створенню ним спецкурсу «Література Великої Вітчизняної війни», що склався з найяскравіших лекцій того досить офіційного часу.

У повоєнній Житомирщині, як у всіх областях України того часу катастрофічно не вистачало фахівців з вищою освітою. Щойно демобілізованого з армії С. Т. Радчука-Павленка одразу було запрошено на завідування відділом пропаганди редакції обласної газети «Радянська Житомирщина», де він працював з грудня 1945 р. по грудень 1946 р. Така ж напружена ситуація з викладацькими кадрами була й у педагогічному інституті, у якому всього рік тому було відновлено навчальний процес. Тому 18 лютого 1946 р. випускника Житомирського учительського та Київського педагогічного інституту було прийнято за сумісництвом на посаду асистента кафедри російської літератури житомирського вузу. А вже з січня 1947 р. молодий викладач був зарахований у штат навчального закладу, де по серпень 1948 р. він завідує кафедрою російської літератури.

Талановитого та здібного молодого спеціаліста у листопаді 1948 р. було призначено деканом історико-філологічного факультету, обов'язки якого він виконував по липень 1954 р. Майже через два роки — з травня 1956 р. — по жовтень 1964 р., а потім з серпня 1967 р. по вересень 1971 р. та з лютого 1972 р. по серпень 1972 р. — Сергій Трифонович був практично незмінним деканом філологічного факультету, одного з найстаріших та провідних факультетів інституту. Змушений наводити ці сухі біографічні дані для того, щоб жодна подробиця життя Сергія Трифоновича не була забутою. А скільки всього за цими сухими подробицями, на жаль, так і залишається невідомим...

У серпні 1948 р. С. Т. Радчук-Павленко був призначений на посаду старшого викладача, а 26 листопада 1969 р. йому було присвоєно вчене звання доцента. Очевидно серед навчальних курсів спеціальності російська література того часу не було таких предметів, які б не викладав доцент С. Т. Радчук-Павленко. Однак серед улюблених для нього завжди залишались російська народна творчість, давня російська література, історія російської літератури XVIII та XIX століть, спецкурси з творчості М. О. Некрасова та літератури Великої Вітчизняної війни. Він також керував педагогічною практикою студентів та їх дипломними роботами.

З квітня 1958 р. по вересень 1959 р. Сергій Трифонович був редактором інститутської багатотиражки «Студентська молодь» (орган партбюро, дирекції, комітету ЛКСМ и профорганізації ЖДПІ) [5]. Видання нової газети

сердечно вітав письменник Василь Земляк. Протягом недовгого існування видання (автору цих рядків відомі перші 13 номерів газети — з 1 травня 1958 р. по 7 березня 1959 р.) головний редактор зумів помітити та надрукувати перші твори молодих початківців, які згодом стали відомими письменниками України. Серед них — Валентин Грабовський, Володимир Козак, Михайло Сич. На сторінках газети робила свої перші наукові кроки Л. І. Бондарчук, сьогодні доцент кафедри мови і методики викладання у початкових класах. У газеті були надруковані малюнки М. В. Никончука — майбутнього відомого вченого, доктора філологічних наук, завідувачого кафедрою української мови ЖДПУ. У «Студентській молоді» друкувались професор Леонід Венгеров, доценти Теодор Баймут, Сергій Близнюк, Іван Осяк, Яков Рівкіс, Павло Сербін, видатний Борис Тен (Микола Хомичевський). Сьогодні, звертаючи увагу на всю складність та специфіку радянських часів, хочеться зазначити, що інститутська багатотиражка була досить живою та неординарною газетою.

Однак наукова робота та організація викладацької справи для Сергія Трифоновича були найголовнішими. У вересні 1971 р. він повертається до завідування кафедрою, і буде її очолювати до самих останніх днів свого життя — по лютий 1981 р.

Шлях Сергія Трифоновича в науку був непростим, якщо не сказати — тернистим. Сьогодні важко пояснити сучасникам, що в ті роки існували ліміт та черга викладачів до аспірантури, що вибір теми узгоджувався обов'язково з партійним бюро, що наукове стажування, наукові конференції були архирідкісним явищем не тільки на периферії, але й у столичних містах, обмін професійними думками на рівнях обласних центрів був практично відсутній. До цього треба додати, що існувала думка, ніби за межами столиць науки як такої не могло існувати взагалі. Крім того Житомирський педінститут з політично-стратегічної точки зору мав бути всього лиш «кузнею педагогічних кадрів», і основним його призначенням вважалась компенсація браку політично зрілих та фаховопідготовлених вчителів з вищою освітою в містах і селах області. Просуванню по роботі дещо заважала й ще одна деталь з особистого життя вченого. Річ у тім, що одна із сестер Сергія Трифоновича — Валентина Трифонівна під час війни вийшла заміж за чеха і постійно проживала за кордоном СРСР. Хоч Чехія і була країною соціалістичною, проте за сталінських часів, постійне проживання у ній родичів вважалось надзвичайно серйозним компроматом, що «негласно» затримувало просування по службі будь-якого громадянина Радянського Союзу. Тому тільки в 1951 р. молодому науковцю вдалося вступити спочатку на заочний відділ аспірантури, а з 26 серпня 1954 р. по 1955 р. рік навчатися стаціонарно на кафедрі російської літератури Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова. Проте кандидатська дисертація С. Т. Радчука-Павленка «Народно-історичні основи розвитку стародавньої російської

літератури XIV — XV віків», науковим керівником якої був професор А. В. Кокорєв, була захищена лише 4 жовтня 1966 р. на об'єднаній раді Інституту мовознавства ім. Я. Коласа та Інституту літератури ім. Я. Купали (Мінськ) АН Білоруської РСР.

З 22 серпня по 3 вересня 1976 р. С. Т. Радчук-Павленко був учасником III конгресу Міжнародної асоціації викладачів російської мови та літератури у Варшаві. Це було беззаперечним визнанням заслуг нашого вченого у слов'янському світі. Пригадую, з яким захопленням Сергій Трифонович розповідав нам, студентам-першокурсникам, про актуальні напрямки та проблеми розвитку слов'янських літератур, про круглі столи та конференції. Побувати в «далекій» Польщі у ті часи для переважного числа викладачів було практично неможливим й не здійсненою мрією.

Мабуть, під впливом побаченого та реально оцінюючи перспективи розвитку полоністики для нашого краю, Сергій Трифонович запропонував тоді ж автору цих рядків почати працювати над науковою роботою з польсько-російсько-українських зв'язків. Тоді ж було обрано напрям: літературні та громадські зв'язки О. С. Пушкіна з уродженцем Коростишева, польським поетом та громадським діячем Густавом Олізаром. Те, що сьогодні є тривіально-повсякденним, тоді межувало майже з дисидентством, ці сепаратизмом. «Вы что, поляк?! Вы понимаете, какая у нас в области сложная ситуация с поляками, не надо разжигать национальную вражду!», — ані багато, ані мало говорили мені тоді досить впливові «вчені»-чиновники. Пам'ятаю, до якої казуїстики доводилось вдаватись, коментуючи складні питання польсько-російсько-українських зв'язків початку XIX ст. Тоді авторитет Вчителя став для мене беззаперечним. У 1981 р. моя дипломна робота отримала Диплом Переможця республіканського конкурсу студентських наукових робіт за 1980-1981 навчальний рік Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР та ЦК ЛКСМ України. Але, на жаль, Вчитель про це вже не дізнався.

Наукові інтереси самого С. Т. Радчука-Павленка торкалися в основному проблем російської літератури в період становлення Московської державності [6], творчості М. В. Ломоносова [7], проблем виховання та поезії [8].

Однак особливу увагу вчений приділяв вивченню регіональної історії та культури. Окремо зазначимо, що у п'ятдесяті роки, як і в наступні часи «розвинутого соціалізму», аж до дев'яностих, відношення партократів та окремих завідувачів кафедрою до краєзнавства було більш ніж негативним. Чомусь навіть у підручниках з теорії літератури краєзнавство називалось не інакше як прикладною дисципліною, а звідси і ставлення до неї тих, хто боїться правди про своє нещире минуле. Пригадаємо випадок з Леонідом Антоновичем Коваленком — доцентом кафедри історії нашого інституту, згодом — доктором історичних наук, професором, якого у 50-ті роки піддали гучній критиці за брошуру «Житомир: історичний нарис» (Житомир,

1951)[9,с.66]. Проте С. Т. Радчук-Павленко мабуть одним із перших в області звернувся до вивчення історії Житомирського педінституту [10] та життя і творчості В. Г. Короленка Волинського періоду [11].

Сьогодні не помилюся, якщо скажу, що Сергій Трифонович був більше генератором наукових ідей для інших, ніж реалізатором своїх власних задумів. Його наукові зв'язки та безкорисливість не знали меж. Він допоміг визначитись з науковим керівником Лідії Баранівській, Галині Бондаренко, Наталії Євченко, Володимирі Шинкаруку, знайти свою тему Володимирі Ершову. С. Т. Радчук-Павленко виявив вирішальну підтримку у життєвій та професійній долі Володимира Власенка, запросив на кафедру Зою Ржевську. Зіграв певну роль у науковій долі доцента Л. І. Бондарчук та професора Л. С. Монастирського. Він умів виявляти науковий чи організаційський потенціал своїх колег і міг створити умови для його реалізації.

Щира дружба довгі роки зв'язувала Сергія Трифоновича з відомими вченими Радянського Союзу, серед яких були Є. Буніна—доктор філологічних наук, професор МДУ ім. М. Ломоносова, яка прочитала на філологічному факультеті спецкурс з порівняльної граматики; Н. К. Гудзій — академік АН УРСР, доктор філологічних наук, професор, видатний дослідник давньої літератури; А. В. Кокорев — фольклорист, доктор філологічних наук, професор МДУ ім. М. Ломоносова; І. Т. Крук — доктор філологічних наук, професор КДПІ ім. М. Горького — в нашому інституті прочитав курс лекцій з історії радянської літератури; С. А. Крижанівський — доктор, професор, науковий консультант Інституту літератури ім. Т. Шевченка; А. В. Кулінич — доктор філологічних наук, професор КДУ ім. Т. Шевченка, який прочитав в ЖДПІ спецкурс з історії літератури ХХ ст.; А. І. Мацай — доцент КДУ ім. Т. Шевченка, дослідник російської літератури ХVІІІ ст.; П. Г. Пустовойтов — доктор філологічних наук, професор МДУ ім. М. Ломоносова, читав спецкурс з теорії літератури, Н. І. Толстой — доктор філологічних наук, професор МДУ ім. М. Ломоносова, виступив з циклом лекцій з етнолінгвістики; Є. С. Шабліовський — член-кореспондент АН УРСР, доктор філологічних наук, професор; П. Ф. Юшин — доктор філологічних наук, професор МДУ ім. М. Ломоносова, читав спецкурс з сучасної радянської літератури. Сергій Трифонович був особисто знайомий і підтримував відносини з Андре Мазоном — відомим французьким славістом. Особисті теплі стосунки довгі роки зв'язували його з Є. М. Кудрицьким — відомим мовознавцем і перекладачем [12] та Є. А. Ненадкевичем [13]. Завдяки його невичерпній енергії, високому авторитету в педінституті приїздили з виступами відомі українські письменники, серед яких — М. Бажав, М. Вінграновський, О. Гончар, Л. Забашта, В. Земляк, В. Канівець, В. Кучер, А. Малишко, Д. Павличко, М. Рильський, М. Стельмах, Т. Франко, російська письменниця Л. Б. Либедінська та багато, багато інших. На жаль, це імена далеко не всіх, з ким підтримував дружні стосунки С. Т. Радчук-Павленко. Безперечно, що у ті роки кафедру зарубіжної літератури з такими

широкими науковими і літературними зв'язками та активним культурним життям аж ніяк не можна було назвати периферійною.

Особливої уваги заслуговує громадська діяльність Сергія Трифоновича. З 1953 по 1955 рр. він був депутатом Житомирської міськради. Часто виступав перед вчителями та громадськістю області з лекціями з проблем літератури та культури [14, с. 163]. Був одним з організаторів святкування ювілею Є. О. Ненадкевича в інституті [13, с. 23]. Безкорисливим захопленням Сергія Трифоновича були книги, які займали всю його квартиру та яким він віддавав майже весь свій вільний час. Він передплачував практично всі радянські наукові філологічні журнали. Його домашня бібліотека нараховувала тисячі томів раритетних видань, які він із задоволенням давав читати як колегам, так і студентам. Він був одним з небагатьох бібліофілів, хто чудово знав усі особливості апарату книги, історію видавництва та видавців. Сергій Трифонович був завзятим театралом, писав вірші, які читав тільки у досить вузькому колі. Крім цього С. Т. Радчук-Павленко — автор понад шістдесяти статей у періодичній пресі з літературно-культурологічних проблем, які були надруковані в період з 1946 по 1981 рр.

Особисте життя Сергія Трифоновича, на жаль, не склалося. У 1952 р. він одружився з Євдокією Іванівною Каплуною (нар. в с. Панютіно Лозовського району на Харківщині в 1917 р.), дуже доброю і гарною жінкою, досвідченим фахівцем, і також, як і Сергій Трифонович, безмежно відданою праці. Невдовзі вона стала членом Верховного суду УРСР, змушена була проживати в Києві, а Сергій Трифонович так і не зміг залишити рідний Житомир. У 1959 р. вони розлучились... Але на довгі роки змогли зберегти велику повагу один до одного і завжди залишались добрими друзями.

Особливо хочеться зазначити уміння Сергія Трифоновича керувати кафедрою. Не секрет, що педагогічні колективи відзначаються своєрідним і досить складним «мікрокліматом». У той час на кафедрі російської і зарубіжної літератури працював ряд яскравих, сильних і самодостатніх викладачів, серед яких професор Л. М. Венгеров, доценти Г. К. Кисельов, Л. П. Підлужна, Я. Ф. Рівкіс, П. К. Сербін. Як згадують сучасники — це був взаємоповажний час на кафедрі, а сама кафедра ще на довгі роки залишалась джерелом впровадження передових наукових ідей і свободи думки в інституті. Вміння знайти індивідуальний підхід до кожного, виявити повагу до колеги, побачити в ньому кращі і гідні риси, допомогти їм розвинути, створити умови для самореалізації — це, безперечно, те, що зробило сьогодні його ім'я легендою.

19 лютого 1981р. після серцевого нападу, перебуваючи на стаціонарному лікуванні в обласному лікарсько-санітарному управлінні, Сергій Трифонович помер. Жалобна панахида відбулася в актовому залі центрального корпусу педінституту. Сотні вихованців Сергія Трифоновича з усіх районів області та України приїхали тоді на поховання. Оточений рідними, друзями, колегами, вихованцями, усіма тими, кому він присвятив своє життя, Сергій

Трифонович був проведений в останню дорогу. Його поховали на старій частині Корбутівського міського кладовища.

За сумлінну працю і ратний подвиг С. Т. Радчука-Павленка було нагороджено медалями «За боевые заслуги», «За оборону Сталинграда», «За взятие Кенигсберга», «За победу над Германией», а також «За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина», «20 лет победы в Великой Отечественной войне», «50 лет Вооруженных сил СССР», «30 лет победы в Великой Отечественной войне»; почесними грамотами та знаками «Відмінник народної освіти УРСР» та «Отличник народного образования Узбекской ССР» [15].

Сьогодні впевнено можна сказати, що внесок Сергія Трифоновича Радчука-Павленка у розвиток освіти краю важко переоцінити, його заслуги безмірні, життя — гідне глибокої поваги [16].

* * *

1. Архів Служби Безпеки України в Житомирській області. Справа 20160-П.
2. Центральний архів Міністерства оборони (м. Подольськ Московської обл.).— Ф. 33, оп. 686196, од. зб. 6091. «Приказ войскам Первой Воздушной армии» № 062/н від 31.05.1945.— Л. 463-464. Електронний ресурс: <http://www.podvignaroda.ru/?n=28213356>
3. Архів Житомирського міськвоєнкомату: Особова справа Радчука-Павленка С. Т. № 2038. Справа без пагінації.
4. Забашта Любов. Сторінки життя//Малишкові дороги. Спогади про Андрія Малишка.— К.: Дніпро, 1975.— 231 с.
5. Інтерв'ю з С. Т. Радчуком-Павленко//Студентська молодь. (Житомир).— 1959.— 19 лютого. №3(11).
6. Радчук-Павленко С. Т. К вопросу о народности древнерусской литературы//Наукові записки ЖДПІ.—Т. 5. Серія історико-філологічна.—Житомир, 1957.—С. 139-152; Радчук-Павленко С. Т. О некоторых особенностях развития древнерусской литературы XIV - XV вв.//Наукові записки ЖДПІ.—Т. 8. Серія історико-філологічна.—Житомир, 1958.—С. 267-280; Радчук-Павленко С. Т. Отражение классовой борьбы и антицерковных настроений трудовых масс в русской литературе 14-15 веков//Доповіді та повідомлення на звітній науковій конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1959 р.— Житомир, 1960.— С. 21-22; Радчук-Павленко С.Т. Отражение освободительной борьбы русского народа в литературе XIV — XV вв.//Доповіді на звітній конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1960 р.—Житомир, 1961.— С. 25-27; Радчук-Павленко С. Т. Тема международных обменов в древнерусской литературе XIV — XV веков//Доповіді та повідомлення на звітній науковій конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1961 р.— Житомир, 1962.— С. 51-53. Радчук-Павленко С. Т. К вопросу о художественном своеобразии памятников древнерусской литературы XIV — XV вв.//Доповіді на звітній науковій конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1963 р.—Житомир, 1964.— С. 51-54; Радчук-Павленко С.Т. Становление повести в русской литературе XV века//Матеріали звітної наукової конференції, присвяченої підсумкам науково-дослідної роботи за 1964 р.—Житомир, 1965.— С. 35-36; Радчук-Павленко С. Т. Народно-исторические основы развития древнерусской литературы XIV—XV веков (К вопросу о роли литературы в процессе образования русского централизованного государства). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук.— Минск, 1966.— 23 с.
7. Радчук-Павленко С. Т. Відзначення ювілею М. В. Ломоносова//Наукові записки ЖДПІ.—Т. 18.— Житомир, 1962.— С. 155-156; Радчук-Павленко С. Т. Народ и родина в поэзии М. В. Ломоносова//Ломоносовський збірник. Наукові записки ЖДПІ.—Т. 18.— Житомир, 1962.— С. 63-85.
8. Радчук-Павленко С.Т. В. И. Ленин о рабочей революционной поэзии как способе

пропаганды социалистических идей в воспитании трудящихся//В. И. Ленин і комуністичне виховання молоді. Повідомлення і тези обласної науково-практичної конференції, присвяченої 110-й річниці з дня народження В. І. Леніна (квітень 1980 р.).— Житомир, 1980.—С1 07-109.

9. Лавринович М. Мої студентські роки//Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем.— № 2.— Житомир, 1991.— С 59-74.
10. Радчук-Павленко С.Т. Імені Івана Франка//Наукові записки ЖДПІ. Серія історико-філологічна.—Т. 4. Пам'яті Івана Франка.— Житомир, 1956.— С. 173-188; Радчук-Павленко С. Т. Наукове життя Житомирського державного педагогічного інституту ім. Ів. Франка//Наукові записки ЖДПІ.—Т. 6. Серія суспільних наук.— Житомир, 1957.— С. 223-231; Радчук-Павленко С. Т. Житомирському державному педагогічному інституту ім. І. Франка — 60 років. (Історичний нарис).— Житомир, 1979.— 201+153+17 с. (Рукопис). У співавторстві. [Зберігається у фондах бібліотеки ЖДУ ім. І. Франка].
11. Радчук-Павленко С. Т. Волинь в творчестві В. Г. Короленко//Доповіді та повідомлення на звітній науковій конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1959 р.—Житомир, 1960.—С. 20-21; Радчук-Павленко С. Т. Изображение труженников России в творчестве В. Г. Короленко 80-90 гг. XIX столетия//Матеріали ювілейної наукової конференції, присвяченої 50-річчю Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка.— Житомир, 1969.—С. 80-82; Радчук-Павленко С. Т. Щирий друг пригноблених. (Наш земляк письменник-гуманіст В. Г. Короленко)//Радянська Житомирщина.— 1973.— 27 липня; Радчук-Павленко С.Т. «Безсумнівний демократ» (В. Г. Короленко)//Радянська Житомирщина.— 1978.— 26 липня.
12. Білобровець В. Євген Михайлович Кудрицький — педагог, мовознавець, перекладач//Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем.— № 5.— Житомир, 2000.—С. 102-111.
13. Білобровець В. Євген Олександрович Ненадкевич//Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. № 1.— Житомир, 1997.— С. 17-28.
14. Близнюк С. Л. Зв'язки Житомирського педагогічного інституту з школами в 1957-58 навчальному році//Наукові записки ЖДПІ. Літературознавство. Т. XII. Вип. І.— Житомир, 1959.—С. 161-166.
15. Архів ЖДУ ім. І. Франка: Особова справа Радчука-Павленка С. Т. Справа без пагінації.
16. Ершов В. О. Сергій Трифонович Радчук-Павленко. Людина — Легенда//Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем.— Житомир, 2002.—С. 113-126; Ершов В. О. Радчук-Павленко Сергій Трифонович//Відомі педагоги Житомирщини. Нариси про знаних діячів освітянської ниви.— Житомир: Полісся, 2003.—С. 473-475.